

INTRODUCERE	5
CAPITOLUL I	
FENOMENUL TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE ȘI CELE CONEXE LUI.....	7
Secțiunea 1. Abordări conceptuale privind traficul de ființe umane.....	7
§1. Noțiuni generale privind traficul de ființe umane.....	7
1.1. Traficul de ființe umane la nivel conceptual, istoric și legislativ	9
1.2. Prevederile legislative ale Republicii Moldova în Combaterea Traficului de Ființe Umane.....	11
§2. Definiția traficului.....	12
2.1. Generalități	12
2.2. Forme și tipologii ale traficului de ființe umane	14
§3. Cauzele care determină apariția și proliferarea traficului de ființe umane. Prevenirea și combaterea lui.....	16
3.1. Principalii factori de vulnerabilitate.....	19
3.2. Racolarea persoanelor	23
3.3. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane în Republica Moldova.....	24
3.3.1. Generalități.....	24
3.3.2. Raportul cu privire la traficul de ființe umane în ultimii ani	34
3.4. Particularitățile prevenirii traficului de ființe umane	38
§4. Analiza juridico-penală a traficului de ființe umane	44
4.1. Generalități	44
4.2. Unele probleme vizând calificarea infracțiunilor referitoare la traficul de ființe umane	49
4.3. Consecințele traficului de ființe umane.....	57
Secțiunea 2. Infracțiunile conexe traficului de ființe umane.....	59
§1. Infracțiunile conexe traficului de ființe umane în viziunea Codului Penal al Republicii Moldova	59
§2. Migrația ilegală – infracțiune conexă traficului de ființe umane.....	65
2.1. Considerații generale privind fenomenul migrației, noțiunea, esența fenomenului migrației și aspectele istorice ale acestuia.....	65
2.2. Manifestarea fenomenului migrației ilegale la frontierele Republicii Moldova.....	79
2.3. Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la Uniunea Europeană.....	81
2.4. Acțiunile și măsurile specifice de combatere a migrației ilegale la nivelul Republicii Moldova, cât și la nivelul Uniunii Europene	83
§3. Traficul de femei.....	90
3.1. Fenomenul traficului de femei, cauzele și factorii care contribuie la apariția	94
3.2. Femeile – victime ale traficului de persoane	97
3.3. Trăsăturile fenomenului traficului de femei și modalitățile de recrutare a femeilor în scopul traficării lor.....	99
3.4. Prostituția și traficul de femei și fete pentru industria sexului	103
§4. Traficul de copii	108
4.1. Noțiunea de trafic de copii în contextul noțiunii generale a infracțiunilor contra minorilor.....	110

4.2. Dezvoltarea istorică a reglementării răspunderii penale pentru trafic de copii pe teritoriul actual al RM.....	116
4.3. Aspecte de drept comparat privind tendințele mondiale și naționale ale traficului de copii	117
4.4. Delimitarea traficului de copii de infracțiunile conexe	137
§5. Concepte generale privind proxenetismul și prostituția	138
5.1. Generalități.....	138
5.2. Referințe istorico-juridice privind infracțiunea de proxenetism și a infracțiunii conexe de prostituție	144
5.2.1. Referințe istorico-juridice privind infracțiunea de proxenetism.....	144
5.2.2. Legalizarea prostituției: argumente pro și contra	155
5.3. Răspunderea penală pentru proxenetism în diferite state ale lumii.....	158
5.3.1. Răspunderea penală pentru proxenetism în diferite state europene și SUA.....	158
5.3.2. Răspunderea penală pentru proxenetism în țările C.S.I.....	162
5.4. Delimitarea infracțiunii de proxenetism de infracțiunile de trafic de ființe umane și trafic de copii	166
§6. Sclavia și munca forțată.....	172
6.1. Caracteristica generală a fenomenului sclaviei pe plan internațional.....	172
6.2. Apariția și evoluția fenomenului sclaviei.....	176
6.3. Studiul comparativ al fenomenului sclaviei în diferite state în perioade diferite	179
6.4. Sociologia sclaviei	186
6.5. Sclavia și munca forțată în reglementările Uniunii Europene și ale Consiliului	187
6.5.1. Sclavia în secolul XXI	187
6.5.2. Abordări conceptuale privind sclavia, munca forțată	188
6.5.3. Instrumente europene și modalitățile de prevenire și combatere a sclaviei și muncii forțate	189
6.5.4. Sclavia în rândul copiilor.....	191
§7. Pornografia infantilă și fenomenul de trafic.....	192
7.1. Conceptul și noțiunea de pornografie infantilă	192
7.2. Reglementări internaționale în materie de pornografie infantilă și implementarea acestora în legislația națională	200
7.3. Delimitarea infracțiunii de pornografie infantilă de infracțiunile adiacente	207
§8. Traficul de ființe umane și trecerea ilegală a frontierei de stat.....	208
8.1. Noțiuni și terminologie privind frontiera de stat.....	208
8.1.1. Actele internaționale cu privire la frontiera de stat.....	220
8.1.2. Normativul național privind frontiera de stat.....	224
8.2. Măsuri de prevenire și combatere a infracțiunilor de trecere ilegală a frontierei de stat.....	227
8.2.1. Măsuri de prevenire și combatere întreprinse de legislator	227
8.2.2. Măsuri de prevenire și combatere întreprinse de organele abilitate.....	232

CAPITOLUL II

METODE ȘI MĂSURI DE COMBATERE A FENOMENULUI TRAFICULUI DE FIINȚE

UMANE ÎN PLAN NAȚIONAL, REGIONAL ȘI INTERNAȚIONAL	236
Secțiunea 1. Metodele de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.....	236
§1. Generalități.....	236

§2. Metodele de prevenție terțiară a traficului de ființe umane	237
§3. Măsuri și metode întreprinse pentru combaterea și stoparea fenomenului traficului de femei	242
Secțiunea 2. Combaterea și profilaxia fenomenului de trafic de ființe umane în plan regional și internațional	243
§1. Generalități.....	243
§2. Aspecte și referințe actuale asupra combaterii criminalității de trafic.....	270
2.1. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor	270
2.2. Protocolul împotriva traficului ilegal de migrați pe calea terestră, a aerului și pe mare	279
CONCLUZII.....	282
BIBLIOGRAFIE	283
ANEXE	288

Fenomenul traficului de ființe umane și cele conexe lui

Secțiunea 1. Abordări conceptuale privind traficul de ființe umane

§1. Noțiuni generale privind traficul de ființe umane

Traficul de persoane este un fenomen criminal organizat la scară internațională, cu consecințe grave pentru siguranța, bunăstarea și drepturile victimelor, și reprezintă o activitate criminală care se soldează cu urmări dezastruoase, adesea fatale pentru viața acestora.

Impactul negativ major asupra Republicii Moldova cauzat de traficul de ființe umane derivă din faptul că fenomenul a apărut în baza unor premise clasice: lipsa oportunităților economice, feminizarea sărăciei și existența ofertei de victime dornice de a lucra, dar induse în eroare – oportunitate folosită de criminalii organizați la nivel local și internațional.

Fenomenul comerțului cu oameni apare pentru prima dată în antichitate și cunoaște apogeul manifestării sale în epoca sclavagistă, în care vânzarea și cumpărarea de oameni reprezintă o relație economică dominantă, caracteristică. În condițiile societății de astăzi, omeniirea a reușit, din fericire, să renunțe la această practică profund inumană, chiar dacă, uneori, este puternic favorizată de condițiile sociale obiective. Totuși, s-au menținut anumite tendințe de a se deda la comerțul cu ființe umane atunci când există situații ce permit realizarea, pe această cale, a unor interese meschine. Acțiunile din categoria dată sunt însă socialmente indezirabile și declarate drept ilicite, criminale. Sub aspect criminologic, ele se disting printr-o formă specifică de manifestare criminală, încadrându-se în tiparul unui tip de criminalitate determinat.

De menționat că traficul cu oameni nu a fost în totalitate suprimat nici în prezent, iar orientarea spre respectarea și promovarea drepturilor și libertăților omului reprezintă o componentă esențială a filozofiei sociale. Fenomenul de trafic s-a păstrat sub forme atenuate și deghizate. Drept exemplu, pot fi invocate practicile de vânzare a copiilor în căsătorie, de cumpărare a soțiilor etc. Există și problema interpretării, care pune în discuție criteriile de determinare a comerțului cu ființe umane, pentru că, în funcție de acestea, putem sau nu taxa același raport drept comerț.

Cunoașterea fenomenului în cauză trebuie începută însă cu relevarea specificului de manifestare criminală, adică prin a stabili tipul criminologic ce-l caracterizează și studierea lui multilaterală.

Traficul de ființe umane constituie o formă de manifestare a criminalității organizate. În această calitate, el posedă trăsăturile caracteristice tipului dat de criminalitate, are o esență identică și se supune legilor de existență proprii fenomenului din care face parte.

Dincolo de însușirile generale, traficul de ființe umane se distinge prin anumite particularități. De aceea, pentru a înțelege fenomenul traficului de ființe umane, este necesar, mai întâi de toate, a cunoaște ce reprezintă criminalitatea organizată ca atare, iar apoi a purcede, sprijinindu-ne de atare fundament, la clarificarea specificității traficului de ființe umane, ca formă particulară de manifestare a crimei organizate.

Traficul de persoane constituie un fenomen nou pentru Republica Moldova, fenomen generat de criza social-economică a statului. Economia de piață a schimbat mult mentalitatea și normele morale ale oamenilor. Cultura pieței n-a fost creată (pur și simplu, totul este tratat în calitate de marfă). Astfel, traficul de ființe umane, în special cu femei, a devenit o realitate. Nu există date precise referitoare la apariția fenomenului, dar a început să ia amploare acum 8 ani.

În general, populația nu era formată în acest sens. Nu există o legislație clară și concisă care să regleze procesul de migrație. Abia nu demult, femeile au început să conștientizeze acest fenomen drept o formă de violență și aceasta datorită informației negative relatate de victimele traficului de ființe umane, de organizațiile publice naționale și internaționale.

Este regretabil a constata că Republica Moldova este o țară de origine a traficului de femei și copii. Femeile din Republica Moldova sunt vândute, în linii generale, prin România în Iugoslavia și Albania și prin România în Bulgaria, Turcia, Grecia și Asia. În fiecare an, din Turcia sunt expulzați aproximativ 2.500 de cetățeni ai Republicii Moldova, în special femei. Potrivit datelor poliției, traficanții primesc pentru fiecare femeie din Republica Moldova de la 800 \$ până la 1.500 \$ SUA. În vara anului 2000, în orașul Chișinău, poliția a reținut traficanții care au vândut două fete cu câte 100 \$ fiecare¹.

Situația este critică și starea de lucruri nu poate fi trecută cu vederea într-o situație social-economică nesigură și precară. Pentru a combate traficul de persoane și migrația ilegală, în Republica Moldova deja au fost întreprinse unele măsuri efective. Republica Moldova a ratificat numeroase documente internaționale (tratate sau convenții) privind contracararea fenomenului de traficare a femeilor și de discriminare a acestora. Republica Moldova participă activ la întrunirile internaționale de combatere a traficului de femei, este deschisă pentru dialog și modificări pozitive în direcția respectivă. Așadar, în anul 1998, Parlamentul a completat Codul penal al Republicii Moldova cu art. 105/2. Proxenetismul, iar, în 30 iulie 2001, art. 113 al aceluiași cod a fost completat cu alin. (2) – Traficul de ființe umane².

În conformitate cu **art. 4 al Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane**: (a) Expresia „trafic de ființe umane” desemnează recrutarea, transportul, transferul, cazarea sau primirea persoanelor, prin amenințarea cu sau utilizarea forței sau altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferirea sau acceptarea de plăți sau avantaje pentru obținerea consimțământului unei persoane având autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatarei. Exploatarea cuprinde, cel puțin, exploatarea prostituției celorlalți sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare acesteia, aservirea sau prelevarea de organe.

Recomandarea nr. R (2000) 11 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind acțiunile împotriva traficului de ființe umane în scopul exploatarei sexuale conține o definiție mai îngustă a traficului de ființe umane din perspectiva scopului acestuia – exploatarei sexuale. Astfel, traficul de ființe umane include procurarea de către una sau mai multe persoane fizice sau juridice și/sau organizații și transportarea sau organizarea migrării – legale sau ilegale – a persoanelor, cu sau fără consimțământul acestora, în scopul exploatarei lor sexuale, *inter alia*, prin metode coercitive, în particular prin: aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea ei, prin inducere în eroare, abuz de autoritate sau de poziție de vulnerabilitate a victimelor.

Convenția cu privire la înființarea Oficiului European de Poliție din 1995 definește traficul de ființe umane ca fiind supunerea unei persoane puterii reale și ilegale a unor alte persoane, prin recurgerea la violență, amenințări sau uneltiri, prin abuz de autoritate în vederea impunerii acesteia de a practica prostituția, traficul presupunând și aplicarea diverselor forme de exploatare sexuală, abuzul de persoane minore sau comerțul cu copii abandonati.

Trebuie de menționat că până în anul 2001 Republica Moldova nu a avut nicio normă penală care să reglementeze această problemă, în legislația națională a lipsit cu desăvârșire noțiunea de *trafic de ființe umane*.

¹ CIDPM, *Standard Regional pentru Instruirea Judecătorilor și Procurorilor din ESE în Domeniul Combaterii Traficului de Persoane*, Viena, 2006, p. 53.

² O. Bejan, Gh. Butnaru, *Traficul de ființe umane*, Ed. Pontos, Chișinău, 2002, p. 35.

○ 1.1. Traficul de ființe umane la nivel conceptual, istoric și legislativ

La nivel conceptual, traficul de ființe umane reprezintă recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea forțată a persoanelor prin intermediul acțiunilor de înșelătorie, fraudă³. Scopul traficului de persoane este de a le exploata, iar ca rezultat este obținerea de profit de pe urma acțiunii lor.

Din punct de vedere al istoriei, traficul de ființe umane a fost utilizat pentru prima dată în secolul al XVI-lea ca sinonim pentru lexemul comerț, nefiind la acea vreme asociat cu o activitate cu impact negativ. Evoluând, către secolul al XVII-lea, acest termen capătă deja o altă amploare, fiind asociat cu vânzarea ilicită/neloială a mărfurilor, cu preponderență acestea fiind droguri, arme. Deja către secolul al XIX-lea, această noțiune se extinde asupra persoanelor, care erau asociate ca fiind niște bunuri și vândute în sclavie. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, această activitate este scoasă în afara legii, însă la începutul secolului al XX-lea, traficul de ființe umane este asociat cu comerțul de sclavi albi. Acest tip de comerț se caracteriza prin vânzarea femeilor și copiilor în scopul prostituției. La ora actuală, traficul de ființe umane ia o amploare mult mai mare și mai gravă privind rolul și scopul exploatării persoanelor.

Victimele traficului de persoane pot deveni oricine, indiferent de vârstă, gen, mediul în care se află. De regulă, în traficul de ființe umane sunt implicate o serie de companii dubioase, care reprezintă acea platformă bine fortificată în ademenirea persoanelor prin diverse mijloace suspecte. Printre cele mai des întâlnite metode de ademenire a persoanelor sunt promisiunile unui loc de muncă avantajos și foarte plătit, asigurarea dezvoltării personale prin înscrierea la studii într-o instituție de renume.

Conform Directivei 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru 2002/629/JAI a Consiliului, traficul de ființe umane reprezintă recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, inclusiv schimbul sau transferul de control asupra persoanelor în cauză, efectuate sub amenințare sau prin uz de forță sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, prin fraudă, prin înșelăciune, prin abuz de putere sau profitând de starea de vulnerabilitate ori prin oferirea sau primirea de bani sau de alte foloase pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra alteia, în vederea exploatării.

După cum observăm și în această definiție a traficului de ființe umane, elementul cheie în acest sens este înșelăciunea și aplicarea forței, ceea ce este o încălcare a drepturilor omului. Traficul de ființe umane este considerat a fi o afacere ce ridică o profitabilitate de miliarde de dolari pe plan mondial, fiind considerată a doua industrie după traficul de droguri. Diferența dintre aceste două afaceri extrem de „urâte” este că, în cazul traficului de ființe umane, elementul principal implicat involuntar în acest cerc vicios – „omul” – poate fi revândut.

În acest context, conform Protocolului privind Prevenirea, Combaterea și Sanționarea Traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor (2000), adițional la Convenția ONU împotriva crimei organizate transfrontaliere⁴, se remarcă faptul că Traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței ori a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau situație de vulnerabilitate sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra

³ *Trafic de persoane*. Disponibil online, https://ro.wikipedia.org/wiki/Trafic_de_persoane.

⁴ Protocolul privind Prevenirea, Combaterea și Sanționarea Traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor (2000), adițional la Convenția ONU împotriva crimei organizate transfrontaliere. Disponibil online la adresa http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=38603.

altei persoane, în scop de exploatare. Exploatarea va include, la nivel minim, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevare de organe.

În legislația Republicii Moldova, traficul de ființe umane este definit ca fiind recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței ori a unor alte mijloace de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de situație de vulnerabilitate ori prin darea sau primirea de bani ori de beneficii de orice gen pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, în scopul exploatării acesteia⁵.

Dacă este să raportăm această noțiune la nivelul României, atunci art. 210 C. pen. din 17 iulie 2009⁶ sugerează ideea că traficul de ființe umane presupune recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită: prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate, profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane, prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Toate definițiile privind traficul de ființe umane păstrează în esență aceeași idee de bază, ce presupune recrutarea forțată și abuzivă a unei persoane cu scopul de a o impune să exercite diverse activități sau pentru a fi vândută ulterior.

Istoria evoluției societății umane demonstrează că traficul de ființe umane a existat din cele mai vechi timpuri, iar sub influența transformărilor sociale, acest fenomen a suferit modificări considerabile, păstrându-și esența până în ziua de azi.

Fenomenul traficului de ființe umane își are originea încă din perioada antică a evoluției societății umane, inițial având forma sclaviei, de aceea, considerăm necesară examinarea fenomenului dat din acest punct de pornire. Perioada antică a societății umane este definitivă ca o perioadă a evoluției societății umane, caracterizată preponderent de relațiile de sclavie. Cele mai bune exemple și dovezi ale acestui fapt sunt statele grecești ale Romei Antice.

Traficul de ființe umane a căpătat amploare în Republica Moldova începând cu anii 1994-1995, când migrația ilegală, provocată de criza economică și recesiunea în producție, inflația, creșterea numărului de șomeri, reducerea cheltuielilor în sfera socială au avut un impact dezastruos asupra dezvoltării situației de migrațiune în Republica Moldova, iar migrația ilegală a devenit un fenomen obișnuit și tolerat, considerat uneori drept unica soluție de lichidare a sărăciei. Până în anul 2003, sub incidența infracțiunii de trafic de ființe umane cădeau mai mult femeile și copiii, însă din acest an s-au atestat și cazuri de trafic și de bărbați, în scopuri de muncă, cerșetorie și delicvență.

Un factor care contribuie la creșterea proporțiilor traficului este globalizarea. Dezvoltarea tehnologică facilitează comunicarea, rezultând, spre exemplu, în abundența de spoturi publicitare TV, dar și o utilizare tot mai frecventă a telefoanelor mobile. În aceste circumstanțe, și călătoriile peste hotare au devenit mult mai ușor și rapid de organizat decât în anii precedenți. Mai mult decât atât, globalizarea a sporit standardele de trai în țările dezvoltate, astfel această situație fiind însoțită de creșterea inegalității atât la nivel global, cât și național. Globalizarea a contribuit la reducerea barierelor în procesul de circulație a bunurilor și capitalurilor la nivel internațional. Aceste schimbări, însă, nu au fost însoțite de acțiuni politice similare în vederea înlăturării restricțiilor în procesul de circulație a persoanelor.

⁵ Legea nr. 214 din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Disponibil online la adresa https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107319&lang=ro.

⁶ Codul penal. Disponibil online la adresa <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/210277#A1674>.

○ 1.2. Prevederile legislative ale Republicii Moldova în Combaterea Traficului de Ființe Umane

În ultima perioadă de timp, în Moldova au fost adoptate numeroase acte normative în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane. Astfel, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 1219 din 9 noiembrie 2001 „Cu privire la aprobarea componenței nominale a Comitetului Național pentru combaterea traficului de ființe umane și a Planului național de acțiuni pentru combaterea traficului de ființe umane”, cu modificările operate prin Hotărârea nr. 903 din 25 august 2005.

Prin această hotărâre a fost aprobat Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane. Acest plan prevede implementarea unor acțiuni complexe și realizarea de inițiative social-economice orientate spre prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, precum și spre protecția victimelor unui astfel de trafic, inclusiv colaborarea cu organizațiile internaționale, organizațiile neguvernamentale (ONG), cu alte instituții și reprezentanți ai societății civile.

Codul penal intrat în vigoare la 12 iunie 2003 prevede răspunderea penală pentru traficul de ființe umane în art. 165 – Traficul de ființe umane; art. 206 – Traficul de copii; art. 207 – Scoaterea ilegală a copiilor din țară; art. 220 – Proxenetismul. Pentru traficul de ființe umane și traficul de copii, sancțiunea maximă care poate fi aplicată este detențiunea pe viață, pentru scoaterea ilegală a copiilor din țară sancțiunea maximă este de 12 ani, iar pentru celelalte infracțiuni nominalizate, pedeapsa nu poate fi mai mare decât 7 ani de închisoare.

O prioritate în politica statului este protejarea cetățenilor împotriva atentatelor criminale ale traficantilor de persoane și întreprinderea unor măsuri de contracarare a migrației ilegale. În acest context, prin Legea nr. 376 din 29 decembrie 2005, în Codul Penal a fost introdus un articol nou, prin care a fost incriminată organizarea migrației ilegale, intrat în vigoare la data de 31 ianuarie 2006.

Protecția victimelor traficului este efectuată în conformitate cu Legea Republicii Moldova nr. 1458 din 21 ianuarie 1998 privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și altor persoane, care acordă ajutor în procesul penal. În această lege sunt reglementate aspectele privind persoanele pasibile de protecție de stat, organele care asigură protecția de stat, motivele, temeiurile și modul de aplicare a măsurilor de protecție de stat.

Un progres al politicii statului în contracararea acestui fenomen este adoptarea Legii privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr. 241 din 20 octombrie 2005. Legea reglementează raporturile juridice privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, cadrul de asistență privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, protecția și acordarea de ajutor victimelor acestui trafic, colaborarea autorităților administrației publice cu organizațiile neguvernamentale și cu alți reprezentanți ai societății civile în activitatea de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, cooperarea cu alte state și cu organizațiile internaționale și regionale competente în acest domeniu.

În scopul dezvoltării serviciilor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane, prin H.G. nr. 1362 din 29 noiembrie 2006 a fost aprobat Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane. Centrele urmând să presteze servicii pentru victimele traficului, iar cheltuielile ce țin de organizarea și funcționarea Centrelor create de Guvern sau autoritățile administrației publice locale se vor efectua în limita alocațiilor prevăzute anual în bugetele respective.

Elaborarea legislației naționale în domeniu este diriguată de Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la data de 17 februarie 2005.

Totodată, este de remarcat faptul că, prin Legea nr. 67-XVI din 30 martie 2006 a fost ratificată Convenția Consiliului Europei privind lupta contra traficului de ființe umane, care a fost semnată de către Republica Moldova la data de 6 mai 2005 în Varșovia, Polonia, în conformitate cu care a fost ajustată legislația Republicii Moldova la standardele internaționale, prin prisma respectării drepturilor omului și acordării asistenței victimelor traficului și totodată atragerea la răspundere a infractorilor care până la acel moment profitau de lacunele existente în legislație. Așadar, Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii nr. 37 din 22 noiembrie 2004 a fost hotărâtoare în acest domeniu.

§2. Definiția traficului

○ 2.1. Generalități

Pe parcursul ultimilor ani, traficul de ființe umane a intrat tot mai mult în atenția organelor ONU și a documentelor acestora. În noiembrie 2000, Adunarea Generală a adoptat Convenția ONU contra crimei organizate transnaționale, în prezent suplimentată cu două Protocoale, dintre care unul se referă la traficul de persoane și altul la trecerea peste hotare a migranților. Protocolul, care se referă la traficul de persoane, conține prima definiție de până acum a traficului. Convenția și Protocoalele au fost deschise pentru semnare în Palermo, Italia, în perioada 15-17 decembrie 2000 și urma să intre în vigoare la a 90-a zi după data celei de-a 40-a ratificări (art. 38 al Convenției și art. 17 al Protocolului).

În urma unor discuții îndelungate, Comitetul ad hoc pentru elaborarea Convenției contra crimei organizate transnaționale a adoptat următoarea definiție a traficului de persoane, reglementată în art. 3 al Protocolului respectiv:

ARTICOLUL 3

(a) „Traficul de persoane” înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor, prin amenințări sau cu utilizarea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau poziție de vulnerabilitate.

Travaux preparatoires specifică faptul că, prin referirea la abuzul de poziție de vulnerabilitate, se înțelege referirea la orice situație în care persoana implicată nu are alte alternative reale și acceptabile decât să se supună abuzului sau de dare a unor plăți sau beneficii, în scopul obținerii consimțământului unei persoane care deține controlul unei alte persoane, în scop de exploatare, **respectiv:** munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare sclaviei, servitutea sau înlăturarea de organe. Așadar, exploatarea include, cel puțin, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală.

Travaux preparatoires specifică faptul că Protocolul se adresează exploatării prostituției și altor forme de exploatare sexuală numai în contextul traficului. Termenul „exploatarea prostituției altora” sau „alte forme de exploatare sexuală” nu sunt definite de Protocol, ceea ce nu influențează modul în care Statele Părți abordează problema prostituției în legislația lor normală.

Travaux preparatoires specifică faptul că extirparea organelor de la copii cu acordul unui părinte sau tutore, în scopurile medicale sau terapeutice legitime, nu trebuie să fie considerată ca fiind exploatare.

Travaux preparatoires specifică faptul că, atunci când adopțiile ilegale au ca rezultat o practică similară sclaviei, așa cum este definită în art. 1 alin. (d) al Convenției

suplimentare cu privire la abolirea sclaviei, comerțului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor similare sclaviei, aceasta va cădea sub incidența Protocolului.

(b) Consimțământul victimei traficului de persoane la exploatarea internațională, prevăzută de subalineatul (a) al prezentului articol, este lipsit de importanță în cazul în care au fost utilizate mijloacele prevăzute în subalineatul **(a)**;

Travaux preparatoires specifică faptul că subalineatul **(b)** nu trebuie să fie interpretat ca impunând restricții asupra dreptului la apărare și asupra prezumției de nevinovăție a persoanelor acuzate. Aceasta ar fi mai bine să indice că nu trebuie să fie interpretată ca impunând asupra victimei sarcina probei. Ca în orice anchetă penală, această obligație revine procurorului, în conformitate cu legislația națională. În plus, **travaux preparatoires** se referă la art. 11 alineatul 6 al Convenției, care permite păstrarea generală, aplicabilă apărării și a altor principii din legislațiile naționale ale Statelor Părți.

(c) Recrutarea, transportarea, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatării vor fi considerate „trafic de persoane” chiar dacă nu sunt efectuate cu utilizarea mijloacelor prevăzute în subalineatul **(a)** al prezentului articol;

(d) „Copil” înseamnă orice persoană care nu a atins vârsta de optsprezece ani.

- Diferența dintre traficul de adulți și traficul de copii

Traficul de adulți este alcătuit din trei elemente cumulative:

1. O acțiune pe care trebuie să o îndeplinească infractorul: *recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor*;

2. folosind mijloace de constrângere sau înșelăciune: *amenințări sau folosirea forței sau a altor forme de constrângere, răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau poziție de vulnerabilitate sau de dare sau de primire a unor plăți sau beneficii în scopul obținerii consimțământului persoanei care deține control asupra unei alte persoane*;

3. pentru un scop de exploatare și abuziv: *exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia sau practicile similare sclaviei, servitutea sau înlăturarea de organe*.

În contrast, traficul de copii se referă doar la acțiunea finală și scopul de exploatare [art. 3 subalineatul (c)], ceea ce înseamnă că o transportare prin consimțământ a unui copil este considerată trafic. Aceasta este considerată astfel datorită vulnerabilității specifice copiilor. În timpul procesului de elaborare, câteva dintre organele ONU au cerut ca o definiție separată a traficului de copii să fie introdusă într-o secțiune separată, pentru a nu induce în eroare și pentru a recunoaște drepturile speciale copiilor în dreptul internațional⁹.

- Consimțământul [art. 3 subalineatul (b), travaux preparatoires]

După cum s-a menționat mai sus, în contrastul dintre traficul de copii și trecerea ilegală peste hotare a persoanelor, acordul adultului de a fi transportat exclude existența infracțiunii de trafic. Totuși, art. 3 subalineatul (b) al protocolului prevede că acordul unei victime a traficului de a fi exploatată nu se va lua în considerare în situația în care s-au folosit mijloace de constrângere și înșelăciune. Cum se menționează în *travaux preparatoires*, acest fapt nu ar trebui să impună niciun fel de reacții asupra dreptului acuzatului la apărare și nici nu va impune sarcina probațiunii asupra victimei.

Astfel, se poate doar interpreta că la sancționare trebuie luate în considerare întrebuintarea mijloacelor de constrângere și înșelăciune pentru scopurile finale, căci aceștia sunt factorii obiectivi care sunt mai accesibili la acumularea probelor. O astfel de prevedere se realizează din

experiențele în domeniul violului și agresiunii sexuale și tinde să preîntâmpine situația în care femeilor care au lucrat în domeniul sexului, înainte de a fi traficate, să li se refuze protecția.

○ 2.2. *Forme și tipologii ale traficului de ființe umane*

Prevenirea și combaterea traficului de persoane (în special femei și copii) constituie aspecte ce reclamă din partea tuturor țărilor (de origine, tranzit, destinație) o abordare globală și internațională, adoptarea unor măsuri eficiente de prevenire a traficului, de pedepsire a traficantilor și de protecție a victimelor. Din definiția traficului de persoane cuprinsă în *Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, rezultă și formele în care se concretizează această infracțiune, în raport de caracteristicile persoanelor traficate și traficante, de scopul urmărit și interesul vizat, de natura cauzelor ce au generat fenomenul, de implicațiile sociale, dar și de specificul valorilor sociale lezate (drepturile omului).

- Privit din punct de vedere al *drepturilor omului*, traficul de persoane include sclavia, munca forțată, violența, abuzul de încredere, agresiunea fizică și psihică a persoanei, fiind pe deplin justificată aprecierea că traficul de ființe umane este o formă a sclaviei la început de mileniu.
- Sub aspect *economic*, traficul presupune: interese financiare (profituri uriașe), rețele regionale și internaționale, circulația ilicită a banilor (spălarea banilor care provin din trafic și pe baza cărora se realizează activitatea de traficare).
- Din punct de vedere al *originii fenomenului*, factorii care generează și susțin traficul sunt sărăcia accentuată a victimelor, nivelul educațional scăzut, neîncrederea în sine, eșecurile în viață, migrația occidentalilor, amatori de experiențe sexuale către est, unde piața prostituției este mai tentantă.
- Din perspectiva *valorilor sociale lezate*, persoanele traficate sunt reduse la condiția de „marfă”, sunt dezumanizate, tratate, fiindu-le lezate sentimentele cele mai profunde, trauma suferită marcându-le întreaga evoluție viitoare.
- Din perspectiva *implicațiilor sociale*, datorită creșterii alarmante din ultimii ani, traficul de persoane devine un fenomen național și transnațional, fiind favorizat de procesul general al globalizării și de utilizarea tehnologiilor moderne.
- Prin prisma *scopului vizat*, traficul presupune profituri scăzute pentru societate și profituri uriașe pentru traficanți, care reinvestesc veniturile obținute în derularea în continuare a activităților ilicite. Prostituția (în general, exploatarea sexuală a femeilor și copiilor) constituie principalul scop al traficului și modalitatea de obținere a celor mai mari câștiguri, de asemenea traficul în scop de muncă forțată, comiterea de infracțiuni prin constrângere de către victimele traficului și prelevarea de organe (victimele sunt bărbați, femei, copii).
- *Formele traficului* variază în funcție de: numărul persoanelor implicate, tipul de traficanți, de victime sau de „clienți” ori „consumatori”, de gradul de organizare pe care se bazează extinderea traficului și în raport de care traficul rămâne național sau se extinde peste granițe.

În desfășurarea traficului de ființe umane pot fi implicate *persoanele fizice* (agenți de recrutare, contrabandiști, complici care au abuzat de poziția lor din cadrul autorităților administrative ale statelor implicate), dar și *persoane juridice* (companii hoteliere, de spectacol, agenții de turism, societăți de transport, firme de producție și distribuție de casete video, edituri, sex-shop-uri, companii care oferă spectacole de strip-tease).

Din perspectiva organizării traficantilor, traficul îmbracă următoarele forme:

- *traficul ocazional*, când se raportează doar la transportarea internă/internațională a victimelor;
- *traficul în bande sau grupări mici*, când traficanții sunt bine organizați și specializați în traficare cetățenilor în afara granițelor, folosind aceleași rute;
- *traficul internațional*, cel mai laborios organizat, derulat de rețele periculoase și greu de combătut.

Din perspectiva victimelor avem: copii, femei și bărbați traficați.

Traficul poate fi clasificat în funcție de natura abuzivă a actelor exercitate asupra lor și care vizează:

- *aspectul social* (abuz psihologic, fizic, atac sexual sau viol, supravegherea pentru împiedicarea deplasării ori liberei circulații a victimelor), lipsa puterii de decizie, lipsa accesului la serviciile medicale, obligarea de a consuma alcool și droguri, avort forțat, malnutriție, forțarea victimei să-și recruteze la rândul ei rudele sau prietenii);
- *aspectul juridic* (deposedarea de acte de identitate, posedarea și utilizarea de acte false, amenințările cu predarea la poliție);
- *aspectul economic* (împovărarea cu datorii, neplată, reținerea unor plăți nejustificate)⁷.

Tipologia traficului de persoane

În literatura de specialitate și anume în viziunea lui Fichtelberg (2008), traficul de ființe umane reprezintă o crimă extrem de odioasă și un abuz asupra drepturilor fundamentale ale omului.

Așadar, etapele traficului de persoane sunt:

Recrutarea – este momentul în care un „binevoitor”, prima verigă a traficului, intră în contact cu viitoarea victimă, făcându-i promisiuni mincinoase de angajare în străinătate. Înșelată, victima își dă acordul să urmeze planul recrutorului de a părăsi țara.

Transportul – este organizat de recrutor și se face pe trasee stabilite anterior. Are loc la scurt timp după recrutare, astfel încât victima să nu aibă timp să se răzgândească.

La **trecerea frontierei**, victima este de obicei însoțită de recrutor și de o „călăuză”, fiind preluată de primul cumpărător, care, drept garanție, îi oprește actele de identitate.

Vânzarea – este esența traficului de persoane, victimele fiind transformate în marfă. Abia acum victima conștientizează pericolul. Dar seria vânzărilor nu se oprește aici.

Exploatarea – este totală, victimele fiind amenințate și abuzate, supuse unor tratamente inumane și/sau exploatate sexual în regim de sclavie. Traficul de persoane, ca orice formă de crimă organizată, se consumă printr-un lanț de infracțiuni. Din momentul racolării victimei, traficanții și complicitățile lor încalcă legea în nenumărate moduri, iar drepturile fundamentale ale omului sunt confiscate.

Tipurile de exploatare

Prin exploatarea unei persoane se înțelege:

- a) executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat, cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate;
- b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;

⁷ La Strada EXPRESS, *Identificarea victimelor traficului de ființe umane*, ed. nr. 2, martie 2006, p. 46.

- c) obligarea la practicarea prostituției, la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală;
- d) prelevarea de organe;
- e) efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Factorii de risc pentru potențialele victime sunt:

1. Factorii economico-sociali:

- sărăcia și lipsa locurilor de muncă;
- nivelul redus de educație și lipsa unei pregătiri profesionale;
- comportamente deviante: alcoolism, violență domestică, antecedente penale.

2. Factorii individuali:

- dorința de aventură;
- relații sentimentale ratate;
- labilitate psihică;
- lipsa de încredere în propriile forțe și în instituțiile care pot oferi asistență.

Principalele documente internaționale relevante în domeniul traficului de persoane sunt:

- *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate* – adoptată la data de 15 noiembrie 2000 și ratificată prin Legea nr. 565/2002;
- *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*, ratificată prin Legea nr. 300/2006;
- Planul Uniunii Europene privind cele mai bune practici, standarde și proceduri pentru combaterea și prevenirea traficului de ființe umane, publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 9 decembrie 2005.

§3. Cauzele care determină apariția și proliferarea traficului de ființe umane. Prevenirea și combaterea lui

Traficul de ființe umane a cunoscut o creștere constantă în ultimii ani, devenind o problemă națională și internațională. Fenomenul nu este unul episodic, implicând un număr mare de persoane, cunoscând profunde conotații de ordin social și economic, demonstrând încălcarea profundă a drepturilor fundamentale ale omului și devenind o problemă ce se agravează constant.

În acest context, se impune formularea unor politici coerente pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, proces care întâmpină însă o serie de dificultăți rezultate, în primul rând, din necunoașterea dimensiunilor reale ale fenomenului, datorată mobilității foarte mari, intensei circulații peste frontiere a persoanelor și bunurilor, iar, în al doilea rând, din obscuritatea fenomenului, asigurată de menținerea manifestărilor sale în contextul unor activități aparent legale. În plan regional, criza din Balcani din ultimul deceniu a favorizat dezvoltarea fenomenului, România fiind citată ca țară de origine și de tranzit pentru marile rețele de trafic de femei, provenind îndeosebi din Asia, dar și din țările vecine ca Ucraina, Moldova sau Belarus, cu destinația în țările din fosta Iugoslavie (cu accent pe regiunea Kosovo), precum și Turcia, Grecia sau statele din Europa Occidentală⁸.

Deși fenomenul ia amploare în întreaga lume, nu doar în țara noastră, el se manifestă cu precădere în zonele în care lipsește o legislație corespunzătoare și un sistem de cooperare eficient între instituțiile guvernamentale și societatea civilă.

⁸ P. Reichel, *The Handbook of Transnational Crime and Justice*, Sage Publications Inc, 2004, p. 34.

De aceea, un prim aspect care privește traficul de persoane trebuie raportat la cauzele care i-au determinat apariția.

Traficul de persoane nu este un fenomen recent, existând rapoarte ale poliției din alte state, datate la sfârșitul secolului al XIX-lea, care indicau răpiri și vinderi de copii și fete din satele locuite de evreii din Țara Galilor și din alte țări ale Europei Centrale și de Est în bordelurile din toată lumea, în special în America de Sud. În America Latină și în Caraibe, în particular Argentina și Brazilia, date despre astfel de cazuri sunt înregistrate înainte de anii 1860. Peste mai bine de un secol și jumătate, factorii acestui fenomen au rămas practic aceiași, însă datorită tendințelor de industrializare, internaționalizare și globalizare au apărut și cauze noi⁹.

O examinare atentă a cauzelor care au determinat apariția și proliferarea fenomenului traficului de ființe umane, la nivelul țării noastre, face posibilă gruparea acestora. Astfel, efectele tranziției din țările din sud-estul Europei au avut drept rezultat schimbări politice, sociale și culturale care, la rândul lor, au determinat o creștere a sărăciei și a ratei șomajului, o distribuție inegală de putere pe piața muncii între bărbați și femei. În ultimii ani, această tranziție a creat situații de criză, răspândirea traficului fiind efectul feminizării sărăciei și a migrației pe piața muncii.

Discriminarea pe piața muncii relevată prin ratele ridicate ale șomajului (pe piața muncii femeile sunt ultimele angajate și primele concediate, în acest mod fiind împinse tot mai mult către sectoarele neconvenționale ale economiei, trebuind să muncească „la negru” pentru a-și câștiga existența, unul dintre cele mai profitabile sectoare de pe piața muncii la negru fiind industria sexului), combinată cu sărăcia motivată de remunerarea proastă a muncii și cu ocaziile de a emigra au determinat considerarea emigrării în țările mai dezvoltate, ca unică soluție.

Corupția autorităților poate constitui un factor care permite dezvoltarea fenomenului traficului de persoane; traficul și corupția se completează reciproc, prin aceea că traficul creează multiple oportunități care au ca finalitate coruperea funcționarilor publici și crearea premiselor de subminare a întregului efort depus de alți factori pentru combaterea acestui fenomen. Controlul slab al granițelor, lipsa sistemului de evidență a persoanelor care emigrează, în țara de origine, lipsa cadrului legislativ sau existența unui cadru legislativ neadecvat, inaplicabil referitor la migrație, la combaterea traficului de persoane, protecția victimelor și a martorilor constituie, de asemenea, cauze care au determinat apariția și dezvoltarea traficului de ființe umane. Restricționarea oportunităților de migrare legală în țările de destinație, precum și reglementările foarte restrictive cu privire la migrația legală impuse de țările cu o economie mai dezvoltată, spre care tind victimele traficului, limitează cu severitate orice formă de migrație legală, situație care favorizează traficul.

Factorii informaționali scăzuți privind realitățile pieței muncii sau nivelul de trai în țările de destinație, posibilitățile reale de angajare în câmpul muncii peste hotare, consecințele muncii la negru determină aprecierea incorectă a șanselor reale de succes, favorizând traficul. Potrivit unui studiu comandat de O.I.M.¹⁰.

În Moldova, s-au identificat o serie de factori care determină vulnerabilitatea la trafic a tinerelor, factori care se constituie în tot atâtea cauze care determină și preced apariția traficului de ființe umane, astfel:

- amplasarea geografică „avantajoasă”. Moldova, fiind țară de origine, de tranzit și de destinație, favorizează dezvoltarea traficului. De asemenea, comunitatea devine o cauză atunci când ne referim la localizarea geografică într-o regiune săracă (majoritatea victimelor traficului provin din Moldova și Muntenia) și rezidența într-o aglomerare

⁹ *A Human Rights Report on Trafficking of Persons, Especially Women and Children – Protection Project*, 2002, p. 112.

¹⁰ Procuratura Generală a Republicii Moldova, Buletin informativ, nr. 3/noiembrie 2004, Chișinău, p. 65.